

กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิด
การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ*
MANAGEMENT STRATEGIES OF BANGKOK METROPOLITAN LEARNING CENTERS
BASED ON THE CONCEPT OF LIFELONG LEARNING FOR ELDERLY

กฤษฎา จีระมะกร*, สุบิน ยะราช, เกริญไกร สัจจะหลัทย

Kitsana Jeeramakorn*, Subin Yurarach, Kriengkrai Satjharuthai

วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาด้านการจัดการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Graduate College of Management, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: kitsana.jee@spumail.net

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ 3) พัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมเชิงพหุระยะ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 212 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประเมินมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบัค เท่ากับ 0.92, 0.95 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนี PNI_{modified} และการวิเคราะห์เนื้อหา ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย แนวคิดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ 2) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.69) โดยพบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านสุขภาพ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านสังคม อยู่ในระดับมาก ในขณะที่ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง 3) กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1) ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 2) สร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับวัยของผู้สูงอายุ 3) จัดกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ 4) จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: กลยุทธ์, การบริหาร, ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

These objectives of this article were aims to 1) study the conceptual framework for management strategies for community learning centers, 2) study the current condition and desired conditions of management strategies for community learning centers. and 3) develop management strategies for community learning centers of Bangkok according to the concept of

lifelong learning of the elderly. Using a multiphase mixed methods research method. Sample groups include: There were 212 elderly people in community learning centers in Bangkok. The tools used were questionnaires, interviews and assessment forms. The Cronbach's alpha coefficient was 0.92, 0.95, respectively. Analyze data for averaging Standard deviation, $PNI_{modified}$ index, and content analysis. Carry out data collection Interview format with in-depth interviews Questionnaires and self-assessments. The results of the research found that 1) The conceptual framework for management strategies of Bangkok Metropolitan community learning centers based on the concept of lifelong learning for the elderly consists of the concepts of community learning center management, quality of life for the elderly, lifelong learning for the elderly, and strategy development. 2) The current conditions and desirable conditions of management strategies for community learning centers in Bangkok were overall at a high level ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.69), with the elderly's quality of life in terms of health, environment, and social aspects at a high level, while the economic aspect was at a moderate level; and 3) The management strategies for Bangkok Metropolitan community learning centers based on the concept of lifelong learning for the elderly include: 1) Enhancing the quality of life of the elderly to suit their environment, 2) Establishing a network of appropriate occupations for the elderly 3) Organizing enjoyable social activities for the elderly, and 4) Arranging beneficial activities for the elderly

Keywords: Strategies, Management, Community Learning Centers, Lifelong Learning, Elderly

บทนำ

ปัจจุบันทั่วโลกเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุ ซึ่งหมายถึงปรากฏการณ์ที่สัดส่วนผู้สูงอายุในสังคมสูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด จากข้อมูลทางสถิติของกรมกิจการผู้สูงอายุการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พบว่า ประชากรผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ณ เดือน ธันวาคม 2565 มีสัดส่วนผู้สูงอายุในช่วง 60 ปีขึ้นไปร้อยละ 19.21% ของจำนวนประชากรทั้งหมด ประเทศไทยจึงก้าวสู่ “สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ (Aged Society)” ตามที่สหประชาชาติได้ระบุไว้ ประเทศไทยได้คาดการณ์ว่า อีก 20 ปีข้างหน้า หรือปี 2583 ประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุ 20 ล้านคน หรือ 1 ใน 3 ของคนไทยจะเป็นผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุ 80 ปีขึ้นไปจะมีมากถึง 3.5 ล้านคน ภาพรวมของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร ณ เดือน ธันวาคม 2565 (เฉพาะประชากรที่มีสัญชาติไทยและมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน) (Department of Older Persons, 2023)

การเรียนรู้ คือ กระบวนการภายในตัวบุคคลในการได้มาซึ่งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ซึ่งบุคคลสามารถเรียนรู้ได้จากการได้ยิน การสัมผัส การอ่าน การถาม ประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยี และ/หรือจากการศึกษาค้นคว้า จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้คือชีวิต เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต ช่วยทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิด ทักษะ และการกระทำได้ ซึ่งการพัฒนาเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นเรื่องจำเป็นและเป็นประโยชน์สำหรับคนทุกวัย เพราะนอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ช่วยประเทืองปัญญา ทำให้มองปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างลึกซึ้งและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเท่าทัน ส่งผลให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว การพัฒนาพลเมืองให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนในยุคปัจจุบัน สังคมที่มีผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตจำนวนมากจะเป็นพลังขับเคลื่อนการพัฒนาสังคมนั้น ๆ ได้อย่างรวดเร็วและก้าวกระโดด ช่วยให้สังคมมีความมั่นคงและยั่งยืน อันนำมาซึ่งความสุขสงบของผู้คนและสังคมโดยรวม (World Economic Forum, 2020) การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องดำเนินการโดยการสนับสนุนให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการบริหารจัดการ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ตรงตามความต้องการของประชาชน

และสังคม บนพื้นฐานของแนวคิดที่ว่า คนจะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้เรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการ ดังนั้น การส่งเสริมการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ จึงต้องมองในหลายมิติบนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า คนที่อยู่ในสถานที่ต่างกันย่อมมีความต้องการแตกต่างกัน จึงต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการเรียนรู้ของตนเอง เพราะแต่ละบุคคลจะรู้ดีว่าปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของตนเองนั้นเป็นอย่างไร และสามารถแก้ไขไปในทิศทางใด ซึ่งการรับมือกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุแนวทางหนึ่งคือ การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อลดภาระพึ่งพิงทางสังคมไทย สอดคล้องกับ เพชรา บุตสีเทา ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับการจ้างงานผู้สูงอายุ ว่าผู้สูงอายุในวัยต้น (อายุ 60 - 69 ปี) ยังคงมีศักยภาพในการทำงาน และควรเป็นงานที่ได้ใช้ความรู้อย่างอิสระ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงนับเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ควรได้เรียนรู้ทักษะจำเป็นตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learning) ซึ่งการจัดการศึกษาและพัฒนาทักษะสำหรับผู้สูงอายุมีความแตกต่างกับการจัดการศึกษาโดยทั่วไป มักจะต้องนำหลักการเรียนรู้สำหรับวัยผู้ใหญ่มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เหมาะแก่การเรียนรู้อย่างยิ่งยอน (เพชรา บุตสีเทา, 2565)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่งของการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในประเทศไทยศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่เห็นเป็นรูปธรรมที่สุดคือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของสำนักบริหารงานการศึกษา นอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน เน้นการเรียนรู้ที่เป็นวิธีการปฏิบัติจริงจากวิถีชีวิต และเรียนรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ในชุมชน การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทั้งยังมีการจัดการศึกษา การพัฒนาอาชีพให้กับประชากรในชุมชน แต่จากการสังเกตที่ผ่านมาพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ โดยมีผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ควรมีแหล่งเรียนรู้ในชุมชนสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ (มิ่งขวัญ คงเจริญ และกัมปนาท บริบูรณ์, 2564) นอกจากนี้รัฐจะเป็นหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการแก้ปัญหาเหล่านั้น การจัดการเรียนรู้ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยบรรเทาหรือชะลอการเกิดปัญหาได้ โดยการพัฒนาให้ผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัยได้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีและมีมีความจำเป็นต่อการดำรงชีพ เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองในเบื้องต้นได้ระดับหนึ่ง และเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐที่จะต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุที่จะมีเพิ่มมากขึ้นในอนาคตอันใกล้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนให้ตรงตามความต้องการของผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตไปในทิศทางที่มีคุณภาพของสังคมและประเทศชาติต่อไป อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งในกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ ในบริบทที่ใกล้เคียงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ
3. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุดำเนินการวิจัยผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมเชิงพหุระยะ (Multi-phase Mixed Method Research) ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศึกษาจากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ วิเคราะห์และสังเคราะห์ สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษา เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. นำกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญคือ ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษา และด้านการบริหาร เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) (Thiansawat, S., 2019) และนำไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธี Conbach's Alpha Coefficient (α) จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.92 และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ มีค่าความเชื่อมั่น = 0.95 ตามวิธี Conbach's Alpha Coefficient (Cronbach, L. J., 1970)

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนกรุงเทพมหานคร

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 11 ศูนย์ เนื่องจากในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษาศูนย์การเรียนรู้เฉพาะที่มีการศึกษา ฝึกอบรม และกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ จึงตัดศูนย์การเรียนรู้ที่เป็นสาธารณสุขออก ดังนั้น จำนวนผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกทั้งหมด 476 คน (Department of Older Persons, 2023)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 11 ศูนย์ จำนวนผู้สูงอายุ 476 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้โดยใช้วิธีการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W., 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขึ้นที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และให้ค่าความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 5% ได้กลุ่มตัวอย่าง 212 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด เคยประกอบอาชีพ และปัจจุบันมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นแบบ Checklist

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ 1 ถึง 5 (Rating Scale)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยศรีปทุม เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเอง ตรวจสอบรายละเอียดและเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนจนครบตามจำนวน

3.3 นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยสถิติแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมาย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพเครื่องมือ หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

2. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) จะเป็นการวิเคราะห์ขั้นตอนที่นำเสนอข้อมูลทั่วไป ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 พัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 2 มาวิเคราะห์ SWOT แล้วร่างกลยุทธ์ TOWS Matrix จากนั้นใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเหมาะสมของกลยุทธ์ ใช้การวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณผ่านการวิเคราะห์ SWOT และค่า $PNI_{Modified}$ และเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกมาบูรณาการเพื่อพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสม

1. วิเคราะห์จุดแข็ง - จุดอ่อน - โอกาส - ภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) โดยคำนวณหาความต้องการจากสูตรการคำนวณค่าดัชนี Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นของสูตร $PNI_{Modified}$ (Wongwanit. S., 2007)

2. ร่างกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ นำผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis มาร่างกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการจัดทำ TOWS Matrix

3. ประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเหมาะสม ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง จำนวน 11 คน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษารอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

กรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย แนวคิดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ การประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการบริหาร จำนวน 5 คน พบว่า ในภาพรวมกรอบแนวคิดกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ มีความเหมาะสม ร้อยละ 94.29

2. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม

คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุ (n = 212)						ค่า PNI ^{Modified}	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์				
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล		
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.24	1.10	ปาน กลาง	3.68	0.91	มาก	0.14	1
2. ด้านสภาพ แวดล้อม	3.70	0.87	มาก	4.05	0.65	มาก	0.10	3
3. ด้านสุขภาพ	3.95	0.75	มาก	4.19	0.70	มาก	0.06	4
4. ด้านสังคม	3.65	0.74	มาก	4.09	1.13	มาก	0.12	2
รวม	3.63	0.69	มาก	4.00	0.68	มาก	0.10	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ในคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.69) สภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.68) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.10 (PNI_{Modified} = 0.10)

ทั้งนี้ ช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ รวมถึงลำดับความความต้องการจำเป็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างรอบด้านและตรงตามความต้องการ โดยเฉพาะในด้านการส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและการสร้างการมีส่วนร่วมทางสังคมของผู้สูงอายุ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม

การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ	ผู้สูงอายุ (n = 212)						ค่า PNII _{Modified}	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์				
	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{X}$	S.D.	แปล ผล		
1. ด้านการดูแลสุขภาพที่จำเป็น	4.19	0.69	มาก	4.35	0.86	มาก	0.04	5
2. ด้านนันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	3.68	0.84	มาก	4.19	0.87	มาก	0.14	1
3. ด้านการพัฒนาจิต	3.95	0.71	มาก	4.17	0.85	มาก	0.06	4
4. ด้านการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข	3.87	0.81	มาก	4.15	0.85	มาก	0.07	3
5. ด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร	3.75	0.98	มาก	4.11	0.75	มาก	0.10	2
รวม	3.89	0.64	มาก	4.19	0.63	มาก	0.08	

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.64) สภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.63) และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นเท่ากับ 0.08 (PNII_{Modified} = 0.08)

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในทุกมิติ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมนันทนาการที่ส่งเสริมใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การส่งเสริมการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร รวมถึงการส่งเสริมการใช้ชีวิตที่มีความสุขทั้งทางกายและใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับความต้องการในวัยสูงอายุ อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในท้ายที่สุด

3. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

3.1 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคามของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยใช้ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ในการพิจารณา ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก พบว่า มีจุดแข็งในด้าน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการชะลอความเสื่อมของร่างกาย มีสมรรถภาพร่างกายแข็งแรง และกิจกรรมส่งเสริมรายได้ของผู้สูงอายุ เช่น จัดตลาดนัดผู้สูงอายุ ในขณะที่จุดอ่อนอยู่ที่กิจกรรมทางการกีฬาในชุมชน เช่น การเดินการกุศล โอกาสที่เห็นคือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทางสังคมได้ แต่ก็มีภัยคุกคามเกี่ยวกับความสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการประกอบอาชีพ

3.2 การตรวจสอบความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และความเหมาะสม ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก และกลยุทธ์รอง 9 กลยุทธ์ ดังนี้

กลยุทธ์หลักที่ 1 ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

- 1.1 ให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างเหมาะสม
- 1.2 ให้ความรู้ด้านการออกกำลังกายที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ
- 1.3 ให้ความรู้เรื่องอาหารตามหลักโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ
- 1.4 สร้างสายใยความสัมพันธ์ในครอบครัวและสังคม

กลยุทธ์หลักที่ 2 สร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับวัยของผู้สูงอายุ

- 2.1 ให้ความรู้ที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพแก่ผู้สูงอายุ

กลยุทธ์หลักที่ 3 จัดกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ

- 3.1 จัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน
- 3.2 ให้ความรู้และสิทธิประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ

กลยุทธ์หลักที่ 4 จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ

- 4.1 นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ
- 4.2 ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุในชุมชน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษานี้ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล 3 ประเด็น ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการได้แก่ แนวคิดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแผนสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ที่ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ โดยคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ของกรมกิจการผู้สูงอายุ ยังมุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุด้วยการจัดกิจกรรมที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัย ทั้งด้านสุขภาพกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญาผ่านการจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับช่วงวัย เพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจที่แตกต่างกันของผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกาย ใจ สังคม และสติปัญญาที่ดี (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) ในส่วนของแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ สาทิมาน มากชูชิต และคณะ เสนอให้สนับสนุนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละบุคคล เช่น การจัดอบรมทักษะอาชีพ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิต และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเต็มศักยภาพ (สาทิมาน มากชูชิต และคณะ, 2566) ในขณะที่แนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ซึ่ง เรือนทอง ไวทยะพานิช ได้เน้นย้ำว่าในการพัฒนากลยุทธ์ควรมีการวางแผนที่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วม และมีความยืดหยุ่นพร้อมปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยใช้เครื่องมือ SWOT analysis ในการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค อันจะนำไปสู่การพัฒนากลยุทธ์ที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อย่างไรก็ตาม การนำกรอบแนวคิดไปสู่การปฏิบัติจำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในการสร้างแรงจูงใจและความผูกพันให้แก่บุคลากร ตลอดจนการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงจะสามารถพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มีคุณภาพสำหรับผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง (เรือนทอง ไวทยะพานิช, 2563)

2. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ พบว่า ทั้งด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมาก แต่ยังคงมีช่องว่างระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็น ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ และคณะ ที่พบว่า การจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในหลายประการ อาทิ ข้อจำกัดด้านนโยบายและงบประมาณ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ และการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายที่ยังไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม (จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ และคณะ, 2563) การศึกษาของ สุปราณี พิมพ์ตรา และคณะ ชี้ให้เห็นแนวทางในการลดช่องว่างดังกล่าว โดยการพัฒนากลยุทธ์การบริหารที่เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย (สุปราณี พิมพ์ตรา และคณะ, 2561) สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากการพัฒนากลยุทธ์การบริหารแล้ว การส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุก็เป็นอีกประเด็นสำคัญที่ไม่ควรมองข้าม โดย อติรัตน์ เหล่าพุดผาจารย์ และจิรัชญา เหล่าพุดผาจารย์ ได้เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุที่ครอบคลุมมิติต่างๆ ทั้งการสร้างเสริมสุขภาพ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคม การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนการสร้างหลักประกันรายได้ ผ่านการจัดสวัสดิการสังคมและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในระดับชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความมั่นคงในบั้นปลายของชีวิต (อติรัตน์ เหล่าพุดผาจารย์ และจิรัชญา เหล่าพุดผาจารย์, 2565) อย่างไรก็ตาม อนันต์ อนันตกุล ได้ชี้ให้เห็นความท้าทายของการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในบริบทของสังคมเมือง ซึ่งมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนไปสู่ครอบครัวเดี่ยว ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มสูงขึ้น รวมถึงข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการสาธารณะของผู้สูงอายุในเขตเมือง ดังนั้น ในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงความแตกต่างหลากหลายของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ และสร้างกลไกการขับเคลื่อนที่ตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของผู้สูงอายุในบริบทเมืองอย่างเหมาะสม (อนันต์ อนันตกุล, 2566)

3. กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของผู้สูงอายุที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) การยกระดับคุณภาพชีวิต ของผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม 2) การสร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ของผู้สูงอายุ 3) การจัดกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมความสุขของผู้สูงอายุ และ 4) การจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบองค์รวม (วินัส ธรรมสาโรรัชต์, 2566) ที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุในทุกมิติ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ผ่านการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทเฉพาะของผู้สูงอายุในแต่ละชุมชน นอกจากนี้ กลยุทธ์ดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับแนวคิดเมืองที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2021) ที่มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง ผ่านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการสาธารณะ และการสร้างโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ เรือนทอง ไวยะพานิช ยังพบว่า การพัฒนากลยุทธ์โดยใช้กระบวนการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร (SWOT Analysis) ร่วมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในลักษณะพหุภาคี มีส่วนช่วยให้การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่ (เรือนทอง ไวยะพานิช,

2563) อย่างไรก็ตาม วีรวัฒน์ เข้มแข็ง และคณะ ได้ชี้ให้เห็นว่า ในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยกลไกการติดตามประเมินผล การรายงานความก้าวหน้า และการทบทวนปรับปรุงแผนกลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานผ่านการกำหนดตัวชี้วัดผลงาน การให้รางวัลหรือบทลงโทษที่เหมาะสม การสร้างขวัญและกำลังใจ รวมถึงการปลูกฝังความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน (วีรวัฒน์ เข้มแข็ง และคณะ, 2561) ในขณะที่ อโณทัย ดวงดารา และคณะ ยังได้เสนอว่า ระบบการบริหาร จัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำเป็นต้องมีความโปร่งใส ยึดหลักธรรมาภิบาล และเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุ รวมถึงภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะ และร่วมพัฒนาอย่างสร้างสรรค์ (อโณทัย ดวงดารา, 2566) ข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ จุฑามาส ไชยงไทย ที่ทำการศึกษากลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลตำบลเด่นชัย โดยพบว่า กลยุทธ์การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุประกอบด้วยกลยุทธ์หลัก 7 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการนำนโยบายการจัดการศึกษาผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่การปฏิบัติ 2) การส่งเสริมการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) การส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุเพื่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่างมีความสุข 4) การส่งเสริมการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา 5) การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ 6) การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และ 7) การยกระดับคุณภาพของระบบการประเมินผลการจัดการศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนากลยุทธ์การจัดการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุในระยะยาวต่อไป (จุฑามาส ไชยงไทย, 2563)

จากการอภิปรายข้างต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุนั้น นอกจากจะต้องอาศัยการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ การพัฒนาศักยภาพและภาวะผู้นำของบุคลากร รวมถึงการสร้างกลไกการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

จากการวิจัยเรื่อง "กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ" ได้องค์ความรู้ที่สำคัญดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ประกอบด้วย 4 แนวคิดหลัก ได้แก่ แนวคิดการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แนวคิดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ แนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ และแนวคิดการพัฒนากลยุทธ์ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน ในการพัฒนากลยุทธ์ที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ช่วยให้เห็นช่องว่างและลำดับความสำคัญในการพัฒนากลยุทธ์ โดยพบว่าการส่งเสริมด้านเศรษฐกิจและการจัดกิจกรรมนันทนาการและการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ เป็นประเด็นที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในการพัฒนา

3. กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนฯ ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 กลยุทธ์หลัก คือ 1) ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 2) สร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับวัยของผู้สูงอายุ 3) จัดกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ 4) จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งแต่ละกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

4. การใช้กระบวนการวิจัยแบบผสมผสานเชิงพหุระยะ ที่บูรณาการทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ เชิงปริมาณ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ช่วยให้ได้กลยุทธ์ที่มีความสมบูรณ์ เป็นไปได้ในการปฏิบัติ และ

สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยให้การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติเกิดประสิทธิผลได้มากยิ่งขึ้น

โดยสรุป องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั้งในกรุงเทพมหานครและพื้นที่อื่นๆ ให้สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุ และเป้าหมายการพัฒนาสังคมสูงวัยอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 โมเดลกลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานคร
ตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ โดยผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย 1.1) ยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม 1.2) สร้างเครือข่ายการประกอบอาชีพที่เหมาะสมสำหรับวัยของผู้สูงอายุ 1.3) จัดกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความสุขสำหรับผู้สูงอายุ และ 4) จัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้สูงอายุ 2) คุณภาพชีวิตและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ซึ่งต้องมีการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของกรุงเทพมหานครควรนำกลยุทธ์ที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ทั้งด้านงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรต่างๆ ให้เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย 1) ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ เพื่อนำมาพัฒนากลยุทธ์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำกล

ยุทธ์ไปใช้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อศึกษาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งด้านคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันจะนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนากลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- จิรศักดิ์ ประทุมรัตน์ และคณะ. (2563). การพัฒนาระบบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 14(3), 491-511.
- จุฑามาส ไชยงไทย. (2563). การบริหารจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุเทศบาลนคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตติรัตน์ เหล่าพญาจารย์ และจิรัชญา เหล่าพญาจารย์. (2565). การพัฒนาศักยภาพและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตามนโยบายองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 7(3), 144-158.
- เพชร บุดสีเทา. (2565). การพัฒนาทักษะอาชีพทางการตลาดผู้สูงอายุ: การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมภาวะพลพลังสำหรับผู้สูงอายุในจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิชาการตลาดและการจัดการ, 9(1), 159-174.
- มิ่งขวัญ คงเจริญ และกัมปนาท บริบูรณ์. (2564). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 22(1), 135-149.
- เรือนทอง ไวยะพานิช. (2563). การพัฒนาแผนกลยุทธ์ชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการรู้ดิจิทัลสำหรับผู้ใหญ่. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2566 จาก <http://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/4185>
- วินัส ธรรมสาโรชต์. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวมตามหลักท้าวานา 4 ของผู้สูงอายุในยุคชีวิตวิถีใหม่. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 6(3), 77-89.
- วีรวัฒน์ เข้มแข็ง และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างทุนทางปัญญาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 33(3), 60-70.
- สาธิตาน มากชูชิต และคณะ. (2566). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนเทศบาลนครยะลา โดยใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏราชเวชสาร, 7(1), 142-159.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2562). แผนสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สุปราณี พิมพ์ตรา และคณะ. (2561). การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนหาดวอนนภา ตำบลแสนสุข อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารศึกษาศาสตร์, 29(2), 175-187.
- อโณทัย ดวงดารา. (2566). แนวทางการบริหารภายใต้หลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 8(2), 175-184.
- อนันต์ อนันตกุล. (2566). สังคมสูงวัย ความท้าทายประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา.
- Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological testing (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Department of Older Persons. (2023). Statistics of elderly population in Bangkok as of December 2022. Bangkok: Ministry of Social Development and Human Security.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

- Thiansawat, S. (2019). Examination of content validity. Retrieved November 10, 2021, from www.nurse.cmu.ac.th/web/images/userfiles/files/Research/FacultyResearchDiscussion%20-%20content%20validation%20-%20%E0%B8%A1%E0%B8%84%2062.pdf.
- Wongwanit, S. (2007). Needs assessment research. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- World Economic Forum. (2020). Schools of the Future: Defining New Models of Education for the Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum.
- World Health Organization. (2021). Age-friendly environments in Thailand: Current situation and future directions. Geneva: World Health Organization.